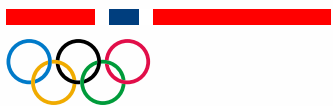

NORGES
IDRETTSFORBUND

HØRINGSSVAR – FORSLAG TIL ENDRINGER I SPILLEMIDDELORDNINGEN

Innledning

Norsk idrett vil takke regjeringen for at den har satt anlegg og anleggsfinansiering på dagsordenen gjennom det utsendte forslaget til endringer i spillemiddelregelverket.

I regjeringserklæringen heter det:

Regjeringen vil ruste opp og bygge flere idrettsanlegg og lage en nasjonal plan for idrettsanlegg sammen med idrettsbevegelsen.

Dette er en ambisjon norsk idrett støtter opp om, og det er viktig for en fremtidsrettet utvikling av norsk idrett at den statlige anleggspolitikken tilrettelegger for økt anleggsbygging.

Vi er overrasket og skuffet over at regjeringen ikke følger opp egne ambisjoner i høringsforslaget, men tvert imot foreslår endringer som vil bidra til at det bygges færre anlegg fremover.

I innspillsrunden departementet gjennomførte i 2022/23 bidro særforbund, idrettskretser og NIF med mange samstemte innspill. Svært få av disse er hensyntatt i høringsforslaget. Vi finner det underlig at ikke regjeringen i større grad lytter til hvordan idrettsbevegelsen mener at disse midlene bør benyttes for å skape aktivitet i idrettslagene rundt om i hele landet.

Til tross for at idretten består av mange ulike organisasjonsledd med mange forskjellige behov, står vi sammen om at norsk idrett trenger flere og bedre anlegg, og vi har i dette høringssvaret valgt å samle oss om noen viktige saker som vi alle står bak.

Høringssvar

Vårt høringssvar bygger på vedtatt politikk først og fremst gjennom langtidsplanen for norsk idrett, Idretten vil.

Først kommenterer vi på de viktigste forslagene i departementets høringsnotat,

mens vi til slutt presenterer ni punkter som vi mener vil bidra til at det rustes opp og bygges flere anlegg. Noen av punktene omtales både i kommentarene til høringsnotatet og i vårt forslag til hvordan staten kan bidra til at det bygges flere anlegg.

Syv av de ni punktene i forslaget dreier seg om endringer og omdisponeringer av spillemidlene og krever ingen ytterligere statlig innsats. Ett punkt dreier seg om regelstyring av mva. kompensasjonsordningen for bygging av idrettsanlegg. Dette punktet handler om å stadfeste dagens praksis hvor alle søkere har fått refundert betalt mva. fullt ut de siste ti årene.

Det siste punktet dreier seg om en økt statlig satsing på klima- og miljøtiltak.

Dagens situasjon

Det er stor mangel på anlegg. I idrettsrådsundersøkelsen fra 2022 oppga en fjerdedel av idrettsrådene som svarte, at de hadde idrettslag i sin kommune som ikke hadde plass til alle. Anleggsmangel var sannsynligvis viktigste årsak til dette. I år har vi stilt samme spørsmål til idrettslagene, og over 400 idrettslag oppgir at de må avvise noen som ønsker å delta i idrettslaget, på grunn av anleggsmangel.

Det er ingen tvil om at det er behov for mange nye anlegg og for å rehabilitere deler av den eksisterende anleggsmassen. For å nå idrettens og regjeringens felles mål om å fjerne barrierer for idrettsdeltakelse, er en offensiv anleggspolitikk helt vesentlig.

Det har blitt bygget vesentlig færre anlegg de siste årene enn før pandemien, og nedgangen er størst blant idrettsanleggene. Det har blitt mye dyrere å bygge og rehabilitere anlegg de siste årene. Prisveksten utgjør 30 prosent siste seks år. I samme periode har tilskuddssatsene stort sett stått stille. Dette har ført til at spillemiddelandelen for nye ordinære

søknader er redusert med fem prosentpoeng siste seks år. For årets nye ordinære søknader tilsvarer spillemidlene i underkant av 18 prosent av anleggskostnaden. Tilsvarende dekker tilskuddet 35 prosent for nærmiljøanleggene.

Prioritering av anlegg

Når det gjelder prioritering av anlegg må gode lokale, regionale og nasjonale behovsvurderinger legges til grunn. Det er viktig at idrettsrådene og kommunene sammen utarbeider gode lokale behovsvurderinger. Idretten og fylkeskommunene må sammen utarbeide gode planer over hvilke større regionanlegg det er behov for i de forskjellige fylkene, og arbeide for å få realisert disse. Særforbundene må ivareta sine idretters anleggsbehov sett i et nasjonalt perspektiv.

Det skal foretas en vurdering av behovet for større anlegg på nasjonalt nivå. Denne analysen bør danne grunnlag for hvilke anlegg som skal omfattes av et nasjonalt anleggspolitisk program.

Spillemiddelregelverket må sikre idrettens rolle lokalt, regionalt og på nasjonalt nivå i dette arbeidet.

Anlegg og bærekraft

Norges idrettsforbund har vedtatt en bærekraftstrategi. Vi ønsker å bidra til det grønne skiftet både gjennom plassering, utforming, og materialbruk i nye anlegg og ved drift av eksisterende anlegg hvor blant annet energibruk er viktig. Spillemidlene og andre statlige virkemidler bygger i for liten grad opp under dette ønsket.

Endrede miljøkrav har skapt usikkerhet og har ført til at etablering av nye og rehabilitering av eksisterende anlegg skyves ut i tid. Dette er uheldig. Det er ønskelig at ny og mer miljøvennlig teknologi tas i bruk, selv om det kan være usikkerheter knyttet til nye innovative løsninger. Det er behov for å se på ordninger som bidrar til å ta ned den

økonomiske risikoen knyttet til slike prosjekter, og som samtidig stimulerer til økt forskning og utvikling innenfor anleggsområdet.

Enkelte idretter – fotball og skyting – har spesielle utfordringer knyttet til henholdsvis gummigranulat og blyforurensing. Idretten anerkjenner prinsippet om at forurenser har ansvaret for å rydde opp, men i disse to sakene er omfanget og kostnadene så store at det ikke er mulig for idrettslagene å løse disse alene eller ved hjelp av spillemidler. I begge disse tilfellene er anleggene etablert og driftet innenfor gjeldende regelverk, og anleggene har også mottatt offentlig økonomisk støtte i form av spillemidler og kommunale/fylkeskommunale tilskudd.

Når det gjelder nye anlegg er det viktig at spillemiddelordningen støtter opp om kjøp og ombygging/videreutvikling av eksisterende lokaler, som for eksempel nedlagte industribygg. Dette kan være en kostnadseffektiv og miljømessig god måte til å få etablert nye anlegg.

Tilbakemeldinger på det utsendte høringsnotatet

1 Forutsigbarhet er viktig

Når det skal investeres i idretts- og nærmiljøanlegg er det viktig å ha gode forutsigbare rammebetingelser. Forslaget om at det kun kan søkes om spillemidler tre ganger, fjerner forutsigbarheten og vil føre til at det bygges færre anlegg. En slik regel vil være ødeleggende for norsk idrett.

Med dagens ordning og praksis er alle godkjente søknader sikret spillemidler. Anleggseier kan planlegge, prosjektere og bygge anlegg i trygg forvisning om at spillemidlene kommer.

Forslaget vil også endre dynamikken i anleggsbyggingen – få, hvis noen, vil begynne å bygge anlegg før spillemidlene er tildelt.

I årets søknadsrunde var det 480 søknader som var fremmet mer enn tre ganger. Dersom forslaget var innført for noen år siden, ville disse vært «nullet ut» og søker ville ikke fått spillemidler. Hvor mange av disse 480 anleggene ville vært bygd dersom det nye systemet allerede var innført?

Det stilles en rekke krav til en spillemiddelsøknad og hva den skal inneholde. Kravet koster tid, krefter og ikke minst penger å oppfylle. Dette er ressurser som vil være bortkastet dersom prosjektet ikke tildeles spillemidler og ikke realiseres.

2 Det er behov og rom for bedre rammebetingelser

Det er anleggsmangel i norsk idrett. Tilskuddssatsene er statens viktigste virkemiddel for å stimulere til økt anleggsbygging.

I høringsnotatet omtales etterslepet på 2,7 milliarder kroner, hvoretter departementet skriver «KUD mener det på nåværende tidspunkt ikke er økonomisk handlingsrom for å øke tilskuddssatsene. KUD foreslår at de maksimale tilskuddssatsene i hovedsak holdes uendret inntil videre selv om dette sannsynligvis vil innebære at statens finansieringsandel til anlegg reduseres.»

Idretten antar at det vil ta 3-5 år før etterslepet er fjernet.

Anleggsbyggingen er allerede kraftig redusert sammenlignet med årene før pandemien. Mange etterspurte anlegg vil neppe bli bygget dersom tilskuddssatsene holdes uendret i flere år fremover. Det er behov for å øke de statlige tilskuddene nå.

Etterslepet er redusert i betydelig grad de senere årene på grunn av at det bygges færre anlegg. I år er det en nedgang på over 750 millioner kroner. Dette gjør at det nå er rom for å øke tilskuddssatsene og etablere nødvendige ekstrasatsinger, uten at etterslepet og ventetiden på utbetaling av spillemidlene øker. For idretten vil det alltid være viktigst at nødvendige anlegg bygges, slik at ingen utestenges og at idrettslag og særforbund får gjennomført sin planlagte aktivitet.

Idretten har et mål om at tilskuddssatsene skal tilsvare minimum 25 prosent av «normal» anleggskostnad og ber om at tilskuddssatsene justeres i tråd med dette.

3 Pressområdetillegget, Nord-Norge tillegget og det interkommunale tillegget bør videreføres

Regjeringen foreslår å fjerne pressområdeordningen og det interkommunale tillegget.

Pressområdeordningen har vært en treffsikker ordning som har gitt kommuner med anleggsmangel og stor

befolkningsvekst et ekstra insitament til å bygge idrettsanlegg. Idretten mener at denne ordningen bør styrkes, ikke fjernes.

Ikke alle større anlegg kan bygges i alle kommuner. Ekstratilskuddet til interkommunale anlegg har gitt kommunene et ekstra insitament til å samarbeide om bygging og drift av større anlegg og til å gjøre behovsvurderinger på tvers av kommunegrensene. Fylkeskommunene vil ha en viktig rolle i dette arbeidet. Etableringen av «Folkehallerne» i Rogaland er et godt eksempel på et vellykket interkommunalt samarbeid som har bidratt til bygging av fire større anlegg som benyttes av idrettslag på tvers av kommunegrensene.

Selv om det foreløpig har vært etablert relativt få slike anlegg betyr ikke det at ordningen bør avvikles. Idretten mener tvert om at det er viktig at denne ordningen videreutvikles slik at nødvendige anlegg blir bygget, og ber om at regjeringen igangsetter et arbeid for å se på hvordan ordningen kan videreutvikles.

Både fordi dette er treffsikre ordninger og ikke minst fordi det øker forutsigbarheten i spillemiddelordningen, mener idretten det er viktigere å beholde de ovennevnte tilleggene enn at fylkeskommunene skal disponere disse midlene fritt. En eventuell fylkeskommunal pott må komme i tillegg til de ovennevnte ordningene og i tillegg til et nasjonalt anleggspolitisk program.

Idretten støtter forslaget om å videreføre ekstratilskuddet til anlegg i Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen.

4 Spillemiddelordningen bør stimulere til økt samarbeid med private

Idretten støtter fullt ut prinsippet om at spillemidlene ikke skal kunne omgjøres til fortjeneste for private.

Innenfor dagens ordning er det et krav om at mer enn halvparten av eierandelene i et samarbeidsprosjekt skal være eid av idrettslag eller kommuner. Dette er et fornuftig prinsipp. Regjeringens forslag om at alle aktører i et samarbeidsprosjekt må være organisasjoner som kan søke om spillemidler, vil bidra til redusert samarbeid og redusert anleggsbygging. Idretten ønsker at det utvikles en ny modell som klargjør hvilke krav som skal legges til grunn for samarbeid med private.

Samfunnsutviklingen går i retning av økt samarbeid mellom offentlige og private aktører for å løse viktige samfunnsutfordringer. Dette gjelder også innenfor idretten. I tillegg er både kommuner og frivilligheten under press på grunn av økte kostnader. Dette krever nye løsninger og nye samarbeidspartnere. Spillemiddelordningen bør både reflektere og stimulere en slik utvikling.

5 Behold dagens fordeling av spillemidler mellom fylkene

Det foreslås i høringsnotatet at søknadssummen skal telle mindre når spillemidlene fordeles mellom fylkene og at innbyggertall og anleggssituasjonen skal telle mer. En slik endring vil føre til at fylker med stor anleggsbygging og høye søknadsbeløp får en mindre andel av tilgjengelige midler. Virkningene av dette er at fylker med kort ventetid på utbetaling får tildelt mer penger, mens fylkene hvor idrettslagene allerede venter lenge på utbetaling av spillemidlene, må vente enda lenger.

Idretten ber om at dagens fordelingsnøkkel opprettholdes.

Idrettens forslag til en ny statlig anleggspolitikk

Idretten ber om et samarbeid med regjeringen og alle politiske partier for å få etablert nødvendige anlegg. Flere og bedre anlegg er en nødvendig forutsetning for at vi skal levere enda mer idrett, til enda flere, og for at samfunnet skal nyte godt av alle de gode ringvirkningene idretten skaper.

For å oppnå målsettingen i regjeringserklæringen om å ruste opp og bygge flere idrettsanlegg, og som norsk idrett støtter, foreslår norsk idrett her ni konkrete punkter:

1 Å begrense retten til å søke om spillemidler vil være ødeleggende for norsk idrett

En av spillemiddelordningens suksessfaktorer er at alle godkjente søknader har fått tilskudd. Det er ingen grunn til å endre dette prinsippet nå. Det er bygget færre større anlegg de siste årene og søknadssummen er redusert. Dette har gjort at etterslepet på utbetaling av spillemidler er redusert og ventetiden på utbetaling er halvert.

Alle anleggsbyggere har så langt kunnet bygge og ta i bruk et anlegg før spillemidlene er tildelt, i trygg forvissning om at tilskuddet vil komme. Det er helt avgjørende at dette prinsippet videreføres for at ikke dynamikken i anleggsbyggingen skal endres. Søker kan ikke lenger bygge nødvendige anlegg før et eventuelt tilskudd er sikret. Dette vil i beste fall stoppe anleggsbyggingen i noen år, men sannsynligvis vil det føre til en permanent nedgang i investeringsnivået.

Det stilles en rekke krav til en spillemiddelsøknad og hva den skal inneholde. Kravet koster tid, krefter og ikke minst penger å oppfylle for frivilligheten. Dette er ressurser som vil være bortkastet

dersom prosjektet ikke tildeles spillemidler og dermed ikke realiseres.

Alle som leverer en godkjent spillemiddelsøknad, må få spillemidler.

2 Spillemidlene må utbetales raskere

I en ideell verden burde idrettsanlegg være en del av samfunnets infrastruktur som det offentlige bygde og drev. Sånn er det ikke. Mange steder er det idrettslagene som bygger og driver anleggene. Andelen anlegg som eies av idrettslagene varierer i de forskjellige kommunene og det er også store variasjoner idrettene imellom.

Idrettslagene har en brutto årlig kostnad på i størrelsesorden 50 millioner kroner knyttet til mellomfinansiering av spillemidlene. Dette burde være en unødvendig kostnad.

En løsning på denne utfordringen bør være den neste store anleggsreformen.

3 Mva. kompensasjonsordningen for idrettsanlegg må regelstyres

Å redusere usikkerheten og ha forutsigbare rammevilkår er svært viktig for idrettslagene når større investeringsbeslutninger skal tas. Til tross for at idrettslagene har fått refundert merverdiavgiften de siste ti årene, har de ingen garanti for at dette vil skje i fremtiden. Dette kan avhjelpest ved å regelstyre ordningen. Statens netto utgifter vil ikke øke som en følge av dette, da idrettslagene kun vil få refundert allerede innbetalt merverdiavgift.

4 Tilskuddssatsene må økes

Statens viktigste virkemiddel for å påvirke anleggsbyggingen er bruk av tilskuddssatser og tidsbegrensede ekstrasatser. Som redegjort for under punkt 1 er det mulig å øke tilskuddssatsene uten at etterslepet øker. Etterslepet ble redusert med 750 millioner kroner sist år og er redusert med over 1,8 milliarder kroner de siste årene. Dette viser at det nå er rom for å øke

tilskuddssatsene i betydelig grad uten at etterslepet øker.

Tilskuddssatsene har stått stille i flere år, mens anleggskostnadene har steget. Prisstigningen har ifølge SSBs indeks for boligblokk vært 30 prosent fra januar 2018 til januar 2024. Spillemiddelandalen har som tidligere nevnt, falt betraktelig i samme periode og er nå under 18 prosent for idrettsanlegg.

Det er også store forskjeller mellom de forskjellige anleggstypene. Store kostnadskrevende anlegg får prosentvis et mindre tilskudd enn små enkle anlegg. En økning i tilskuddene til idrettsanlegg ville bidratt til at flere kostnadskrevende anlegg ville blitt bygget.

Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å investere i en bred anleggsportefølje. En analyse gjennomført av Vista Analyse viser at én krone investert i en bred anleggsportefølje gir tre kroner tilbake til samfunnet i form av økt arbeidsdeltakelse og bedret folkehelse.

5 Det må etableres et stort nasjonalt anleggspolitisk program

Dette forslaget innebærer en videreføring av de anleggspolitiske programmene som fantes fram til 2018. Idretten mener disse fungerte svært godt og at mange anlegg som ellers ikke ville blitt realisert, ble etablert. Det var idrettsstyret som innstilte på hvilke anleggstyper som skulle nyte godt av ekstratilskuddene fra ordningen, mens særforbundene innstilte på hvilke enkeltanlegg som skulle prioriteres.

Alle anlegg er viktige, men for utvikling av den enkelte idrett og for utviklingen av idretten innenfor en idrettskrets er noen anlegg viktigere enn andre. Dette er ofte større anlegg som er vanskelige å realisere. Innenfor et nytt anleggspolitisk program må både idrettskretser og særforbund kunne innstille på hvilke anlegg som skal falle inn under en slik ordning.

Idrettstinget har vedtatt at idrettens behov for større anlegg skal kartlegges. Dette arbeidet vil bli igangsatt høsten 2024.

Anleggsmangelen varierer mellom de forskjellige anleggstypene. Det er derfor behov for å øke tilskuddssatsene utover 25 prosent for enkelte anleggstyper i en periode, for å gi en ekstra stimulans til bygging av slike anlegg. Hvilke anleggstyper dette gjelder vil variere over tid. Nåværende idrettsstyre har vedtatt at paraidrettssentre bør falle inn under en slik ordning.

Det foreslås at ti prosent av anleggsmidlene settes av til et stort anleggspolitisk program. Antall anlegg som skal omfattes av en slik ordning, må tilpasses avsatte midler, men det kan være et mål at dette skal omfatte 12-15 nye anlegg årlig. Dette utgjør omtrent én prosent av dagens søknadsmasse.

Kraften og robustheten blir vesentlig bedre med et nasjonalt program enn om det skal etableres for eksempel 15 fylkesprogrammer av varierende størrelse. Det er imidlertid mulig å etablere både et nasjonalt program samt å gi fylkeskommunene et noe større spillerom til å foreta regionale prioriteringer.

6 Tilskuddene til pressområder, til kommuner med store levekårsutfordringer og til interkommunale anlegg må styrkes Nord-Norge tillegget beholdes

Spillemiddelordningen kan ikke jevne ut forskjeller i kommuneøkonomi, men den bør bidra med et ekstra insitament for anleggsbygging i kommuner som vokser raskt, har dårlig anleggsdekning og økonomi, og til kommuner med store levekårsutfordringer. Dette vil være et bidrag til å jevne ut forskjeller i oppvekstvilkår. Det foreslås at ekstratilskuddet til pressområder økes fra 15 til 30 prosent av normal tilskuddssats og at også kommuner med store levekårsutfordringer får et tilsvarende ekstratilskudd.

Vi foreslår at en styrker ordningen for interkommunalt samarbeid og at samarbeid mellom et fylke og en kommune og mellom et idrettslag i en kommune og en annen kommune kommer inn under ordningen.

Det foreslås at anlegg som kommer inn under en denne ordningen tildeles et ekstra tilskudd på 30 prosent av ordinær tilskuddssats.

Idretten støtter forslaget om å videreføre ekstratilskuddet til anlegg i Finnmark, Troms, Nordland og Namdalen.

7 Spillemiddelordningen bør stimulere til samarbeid med private aktører

Det er idrettens oppfatning at samfunnet utvikler seg i en retning hvor det blir nødvendig med mer samarbeid med private aktører.

Vi tror dette er spesielt viktig innenfor anleggsområdet hvor det blir stadig vanskeligere å få realisert nødvendige anlegg.

Idretten støtter prinsippet om at private aktører ikke skal kunne omdanne spillemidler til fortjeneste, men vi mener at dette ikke er til hinder for økt samarbeid mellom idrettslag og andre.

Noen idrettslag etablerer anlegg i samarbeid med private. Dette er også viktig for å få realisert flere anlegg. Dersom private aktører ikke kan delta i samarbeidsprosjekter vil færre anlegg bli realisert.

Noen idrettslag som mangler anlegg, kan klare å etablere slike i leide lokaler og dermed bidra til økt aktivitet og til at flere får være med i idrettslaget. For å få ut denne gevinsten er det viktig at idrettslag som leier lokaler, kan få spillemidler til å bygge om og innrede disse slik at de tilfredsstiller idrettens krav til trenings- og konkurranseanlegg. Dersom disse

idrettslagene må eie selve bygget vil færre anlegg bli etablert.

Det kan imidlertid også være enkelte idrettslag som kan tenkes å kjøpe et eksisterende bygg og bygge om dette til et godt idrettsanlegg. Dette kan være en måte å få realisert flere anlegg. Spillemiddelordningen bør stimulere til etablering av slike anlegg og dette kan også være en mer bærekraftig løsning enn å etablere helt nye anlegg.

8 Det må være enkelt å søke om spillemidler og ordningen må være lik i hele landet

Det er viktig at spillemiddelordningen gjøres så enkel som mulig og at det ikke gjøres mer krevende å søke om tilskudd.

Det er videre viktig at spillemiddelordningen er lik i hele landet og at det er de samme anleggstypene som er omfattet av ordningen. Hvilke anleggstyper som skal inngå, må etter idrettens syn fastsettes på nasjonalt nivå, og tilpasses de forskjellige idrettens behov.

9 Idretten ønsker å bidra til det grønne skiftet

Idretten har vedtatt ambisiøse klima- og miljømål og ønsker å bidra til det grønne skiftet. Statens innsats på dette området bør økes da det i dag gis liten eller ingen støtte til klima- og miljøtiltak i forbindelse med rehabilitering eller etablering av nye anlegg.

Anleggseiere møter i dag flere forskjellige utfordringer knyttet til klima- og miljø. Dette dreier seg eksempelvis om utfordringer knyttet til bygging av nye anlegg og oppgradering av eksisterende, opprydding av blyforurensing i forbindelse med skytebaner og skifte av fyllet i

kunstgressbanene til mer miljøvennlige løsninger.

Når det gjelder nyanlegg og oppgradering av eksisterende anlegg er det behov for støtte til slike prosjekter utover midlene i spillemiddelordningen. Staten har etablert et virkemiddelapparat i form av Enova, som allerede gir tilskudd til klima- og miljøprosjekter. Idretten ber om at Enovas støtteordninger i større grad tilpasses idrettens utfordringer, og at krav og kostnader knyttet til utarbeidelse av søknader reduseres.

Når det gjelder opprydding av eksisterende forurensing anerkjenner idretten prinsippet om at forurenser har ansvaret, men i praksis er det umulig for idrettslag og særforbund å løse disse problemene alene. Disse utfordringene kan ikke løses gjennom spillemidlene, så løsninger må finnes via statsbudsjettet.